

ΝΕΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

ΙΔΕΕΣ • ΔΙΑΛΟΓΟΣ • ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Γιατί έπεσε έξω η οικονομία;

ΤΟΥ Ζ. ΤΣΩΛΗ

Ο ενάρετος κύκλος της ελληνικής οικονομίας που ξεκίνησε στα μέσα της περασμένης δεκαετίας, όταν η χώρα είχε στόχο, έκλεισε... Μετά τα μεγάλα βήματα που έγιναν, με κορυφαίες στιγμές την ένταξή μας στην ευρωζώνη και τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004 που τόνωσαν το «εγώ» και την ψυχολογία των Ελλήνων, η οικονομία εισήλθε σε μια περίοδο εσωστρέφειας και απαισιοδοξίας. Παρά ταύτα, τα τελευταία τέσσερα χρόνια ο ρυθμός ανάπτυξης διατήρησε την ορμή που είχε αποκτήσει και ακόμη και σήμερα, μεσούσης της διεθνούς οικονομικής κρίσης, βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο (3,5%) της ευρωζώνης.

Αρα, τίς παίζει που έπεσε έξω η οικονομία;

Είναι γεγονός ότι η κρίση έπληξε περισσότερο τις μεγάλες ευρωπαϊκές οικονομίες – τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία – οι οποίες βρίσκονται στο χείλος της ύφεσης. Σε καμία όμως δεν ελήφθησαν έκτακτα μέτρα. Το αντίθετο, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θέλησαν να διατηρήσουν σταθερό οικονομικό περιβάλλον, να τιθασεύσουν τις πληθωριστικές πιέσεις και να

στηρίξουν την κατανάλωση ώστε να μην επιδεινώσουν το ήδη βαρύ κλίμα. Επαιξαν με την ψυχολογία και περιμένουν...

Στον αντίποδα, στη χώρα μας, η συντηρητική κυβέρνηση πήρε τα πιο σκληρά εισπρακτικά μέτρα των τελευταίων 17 ετών, αφαιρώντας 5 δισ. ευρώ από το διαθέσιμο εισόδημα των φορολογουμένων, με τις όποιες δυσμενείς συνέπειες υπάρχουν στην κατανάλωση και στον ρυθμό ανάπτυξης.

Τι αποδεικνύει αυτό; Ότι η διεθνής κρίση είναι το κυβνητικό «άλλοθι» για τη στροφή πολιτικής. Η ελληνική οικονομία έπεσε έξω από άλλους παράγοντες, από την κακή διαχείριση των δημοσίων οικονομικών και την αδυναμία της κυβέρνησης να ελέγξει τις δαπάνες και το δημόσιο χρέος, να είναι το υψηλότερο (ως ποσοστό του ΑΕΠ) στην ευρωζώνη. Αρα αναδείχθηκε το δημοσιονομικό πρόβλημα στο μεγάλο του...

Βέβαια, ούτε στην οικονομία υπάρχουν αδιέξοδα. Χρειάζονται ιδέες, τόλμη και – γιατί όχι; – κάλπες όπου οι πολιτικές δυνάμεις θα αναμετρηθούν στο πεδίο της οικονομικής πολιτικής και του μέλλοντος.

ΤΟΥ Ι. ΣΤΟΥΡΝΑΡΑ

Το αναπτυξιακό πρότυπο της ΟΝΕ εξαντλείται

Η επίδοση της ελληνικής οικονομίας από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 έως σήμερα, δηλαδή την περίοδο που χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια επίτευξης των κριτηρίων σύγκλισης και από τη συμμετοχή στην ευρωζώνη, είναι ανώτερη από αυτή των δύο προηγούμενων δεκαετιών (1974-1994):

Η οικονομική ανάπτυξη είναι υψηλότερη (4% κατά μέσο ετήσιο όρο), ο πληθωρισμός χαμηλότερος, ενώ το κατά κεφαλήν εισόδημα της Ελλάδας σε μονάδες ισοδύναμης αγοραστικής δύναμης έχει φθάσει στο 90% του αντίστοιχου εισοδήματος της ευρωζώνης.

Αναμφισβήτητα, η επίτευξη των κριτηρίων σύγκλισης και η υιοθέτηση του ευρώ έδωσαν αναπτυξιακή δυναμική σε μια οικονομία η οποία υπέφερε από νομισματικές και συναλλαγματικές διαταραχές από την εποχή της εθνικής ανεξαρτησίας (το 1830) έως το 2000. Πράγματι, η ανάπτυξη στηρίζεται τόσο στην κατανάλωση όσο και στις επενδύσεις (ιδιωτικές και δημόσιες) που ενισχύθηκαν από τη μείωση των επιτοκίων λόγω σύγκλισης και την επέκταση του τραπεζικού δανεισμού, τη νομισματική και συναλλαγματική σταθερότητα που έφερε το ευρώ, την αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση του τραπεζικού συστήματος και την εισροή κοινοτικών πόρων.

Αυτό όμως το αναπτυξιακό πρότυπο, που λειτούργησε θετικά όλα αυτά τα χρόνια, εξάντλησε τη δυναμική του. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έφθασε το 2007 στο 15% του ΑΕΠ, αντανάκλωντας κυρίως τη μεγάλη διαφορά μεταξύ επενδύσεων και αποταμιεύσεων.

Οι χαμηλές εθνικές αποταμιεύσεις (11% του ΑΕΠ, οι χαμηλότερες στην ΕΕ) αντανάκλουν τα υψηλά ελλείμματα του δημόσιου τομέα και την υψηλή ροπή προς κατανάλωση του ιδιω-

τικού τομέα. Οι εξαγωγές ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι οι χαμηλότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση (20% του ΑΕΠ), αντανάκλωντας κυρίως τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών και το εσωστρεφές πρότυπο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Παρά το γεγονός ότι η συμμετοχή στο ευρώ έχει εξαλείψει το πρόβλημα του ισοζυγίου πληρωμών όπως το γνωρίζαμε ως σήμερα, ελλείμματα του ισοζυγίου της τάξεως του 15% του ΑΕΠ δημιουργούν προβλήματα που δεν μπορεί να αγνοηθούν.

Παράλληλα, ο ΟΟΣΑ θεωρεί την Ελλάδα τη χώρα με τα μεγαλύτερα εμπόδια στον ανταγωνισμό στις αγορές, τα οποία αντανάκλωνται κυρίως στα σχετικά υψηλά ποσοστά κέρδους

των επιχειρήσεων σε βασικούς κλάδους της οικονομίας. Κλειστά επαγγέλματα, ρυθμίσεις που περιορίζουν τον ανταγωνισμό στις αγορές, χρονοβόρες διαδικασίες έναρξης νέων επιχειρήσεων, χαμηλές ξένες επενδύσεις, αναποτελεσματικό φορολογικό σύστημα συνθέτουν τις κύριες αιτίες της χαμηλής έντασης του ανταγωνισμού και των σχετικά υψηλών τιμών.

Στην αγορά εργασίας το ποσοστό ανεργίας είναι αρκετά υψηλό (8% το 2007), ενώ το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι το χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η εκπαίδευση, η έρευνα και η τεχνολογία, τομείς που αποτελούν καταλύτη για την ανάπτυξη της χώρας, παρουσιάζουν επιδόσεις που επίσης

κατατάσσουν την Ελλάδα στις τελευταίες θέσεις του ΟΟΣΑ.

Είναι σαφές ότι η ελληνική οικονομία χρειάζεται προσαρμογή προκειμένου να αποκτήσει ένα νέο μέγιστο συνολικής ζήτησης και συνολικής προσφοράς. Αυτό θα αποτελεστεί από χαμηλότερο ποσοστό κατανάλωσης (υψηλότερο ποσοστό εθνικής αποταμίευσης) και υψηλότερο ποσοστό εξαγωγών από την πλευρά της ζήτησης, καθώς και από περισσότερο ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες από την πλευρά της προσφοράς.

Κλειδί για την προσαρμογή είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας είναι ένα σύνθετο εγχείρημα. Ορισμένοι θεωρούν ότι αυτό θα γίνει μέσω της συμπίεσης των μισθών. Αυτή είναι

μια λανθασμένη και ξεπερασμένη άποψη και ως πρόταση πολιτικής είναι ανέφικτη και ανεπιθύμητη. Το εγχείρημα αυτό απαιτεί νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα για την Ελλάδα που θα αναδεικνύει τα δυναμικά συγκριτικά της πλεονεκτήματα, εξωστρεφές, ευέλικτο, με έμφαση στην αναβάθμιση της δημόσιας παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της, την έρευνα και την καινοτομία, τη συνεχή επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού, το αποτελεσματικό κοινωνικό κράτος και την αποτελεσματική λειτουργία ενός σύγχρονου κράτους. Το κράτος αυτό δεν θα είναι επιχειρηματίας, αλλά θα παρέχει υψηλής ποιότητας κοινωνικές υπηρεσίες παιδείας, υγείας, κοινωνικής ασφάλισης, πολιτισμού και περιβάλλοντος, προσβάσιμες σε όλους, εξασφαλίζοντας ίσες ευκαιρίες. Θα κατασκευάζει και θα συντηρεί υποδομές σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, θα εποπτεύει τις αγορές, θα επιβάλλει κανόνες ανταγωνισμού και χρηστής εταιρικής διακυβέρνησης, θα σχεδιάζει και θα εφαρμόζει ένα αποτελεσματικό και δίκαιο φορολογικό σύστημα, κυρίως όμως θα θέτει μακροχρόνιους αναπτυξιακούς και κοινωνικούς στόχους και θα εξασφαλίζει τα μέσα επίτευξής τους.

Αποτελεσματική και ανταγωνιστική δημόσια παιδεία, απελευθερωμένες αγορές, αποτελεσματικό κοινωνικό και εποπτικό κράτος, δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα είναι οι τέσσερις βασικές κατευθύνσεις με στόχους τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την εξασφάλιση της συνέχισης υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης, την προσαρμογή του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και τη δίκαιη διανομή των καρπών της οικονομικής ανάπτυξης.

Ο κ. Ι. Στουρνάρας είναι καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και επιστημονικός διευθυντής του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών.

